

РЕЦЕНЗИЯ

за присъждане на образователната и научна степен “Доктор”,
Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки;
Професионално направление 3.3. Политически науки; Научна специалност
„Политология”

Тема: „СРАВНИТЕЛЕН ПОЛИТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РЕГИОНАЛНАТА
ПОЛИТИКА НА ЕС ЗА ПЕРИОДИТЕ 2007 – 2013Г. И 2014-2020 Г.”,

Докторант: Пламен Вълканов Червенков

Научен ръководител – проф. д-р Борис Манов

Рецензент: проф. д.н. Лазар Копринаров, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

1. Обща информация

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на Заповед №881/10 април 2018 год. на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“ и решение на членовете на научното жури. Декларирам, че не съм свързано лице по смисъла на § 1, т.5 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ с кандидата, участващ в конкурса, както и че нямам частен интерес, който би могъл да влияе върху безпристрастното и обективно изпълнение на работата ми като член на журито по този конкурс.

За защитата са представени следните материали:

- Дисертационен труд в обем от 206 страници. Той е обсъден на заседание на катедра „Философски и политически науки“ във Философски факултет и насочен за защита (Протокол №14/26 март 2018 г.). Дисертацията е представена във вид и обем, съответстващи на изискванията към подобни научни текстове. Разработена е в общ обем от 206 страници, от които основен текст – 199 страници, 1 фигура и 20 таблици.
- Автореферат от 32 страници. Удовотворявам, че текстът на автореферата следва структурата на дисертацията и напълно възпроизвежда нейното съдържание, основните тези и направените изводи.
- Две публикации, отразяващи основни моменти от съдържанието и идеите на дисертационния труд:
 - статия „Политически аспекти на оценката на резултатите от изпълнението на регионалната политика на Европейския съюз за периода 2007- 2013 г.“, публикувана в Годишник на катедра „Философски и политически науки“ на ЮЗУ за 2016 г.,

Благоевград: Университетско издателство "Неофит Рилски", ISSN:1314-5886, с. 167-206.

- статия „Политически измерения на ползата от въвеждането на предварителните условия при изпълнението на регионалната политика на ЕС за периода 2014-2020 г.“, публикувана в: Манов, Б., В. Миленкова (съст.), Сборник "Докторантите в науката"; Collection of Papers "PhD Students in Science". Благоевград: Университетско издателство "Неофит Рилски". ISBN 978-954-00-0135-7: с. 155-164.

Публикациите дават основание да бъде направено заключението, че съдържанието на дисертацията е получило необходимата публичност.

2. Кратки данни за професионалната биография на кандидата

Пламен Червенков е магистър по бизнес администрация (НБУ – 2010-2012) и по политология (СУ „Св. Климент Охридски“ – 1996-2001). Зачислен е като докторант по политология в ЮЗУ „Неофит Риски“ (катедра „Философски и политически науки“) със заповед №101/27.01.2014. По време на докторантурата си е изпълнил всички задължения, произтичащи от утвърдения индивидуален план.

Пламен Червенков има 15-годишен практически опит по проблематиката на дисертацията. Участвал е в ръководството и координацията на национални и международни проекти и в подпомагане на експерти в различни екипи, работещи по приложението на кохезионната политика на ЕС в България. Работил е както като част от държавната администрация, така и като консултант на различни органи на националната, регионалната и местната власт по координацията и управлението на проекти за усвояване на средства от структурните инструменти на ЕС.

3. Обща характеристика на представения дисертационен труд

3.1. Актуалност на темата

П. Червенков очертава в увода на дисертацията два аргумента за актуалността на изследваната тема, които приемам за основателни. Според него чрез изследване същността и променящите се приоритети на регионалната политики се създава възможност за очертаване на цялостна и динамична аналитична картина за функционирането на ЕС. Той пише за регионалната политика: „Политологичният анализ на промените в нейните приоритети и механизма за функциониране дават

различна гледна точка за начина на функциониране на ЕС като цяло“ (с.5). Вторият аргумент, посочен от автора, е, че проследяването на еволюцията на регионалната политика ще даде възможност на европейско равнище да се прогнозира и обосновават необходимите промени в предстоящия програмен период, както и ще улеснят България в усвояването на средства чрез инструментите на регионалната политика.

Смятам, че формулираните от автора аргументи потвърждават тезата за актуалност на темата на дисертацията.

3.2. Цел, задачи, обект, предмет и методология на изследването

Пл. Червенков формулира ясно и точно обекта и предмета на изследването си – съответно, обектът е **регионалната /кохезионната/** политика на ЕС; предметът на дисертационното изследване е **динамиката и промените** на тази политика в периода на последните два програмни периода. Пл. Червенков определя като своя основна цел „да се разработи сравнителен политически анализ на промените и да се оцени формирането на механизъм на провеждане на Кохезионната политика на ЕС за финансовите рамки 2007-2013 г. и 2014 – 2020 г.“ (с.6). Авторът допълва тази цел и с ангажимента „да се формулират препоръки за увеличаване ефективността в работата по изпълнение на политическите цели от Р България, като по този начин се избегне загубата на средства от структурните инструменти на ЕС“ (с.6).

Основната цел е декомпозирана в шест изследователски задачи, всяка от които следва да „атакува“ от специфична перспектива поставената цел. Тези изследователски задачи са очертани по следния начин (вж. с.6):

- Систематизиране на знанието за развитие на регионалната политика и нейния инструментариум в исторически план, както и изследване на причините за появата и трансформацията им през годините.
- Изучаване на регионалната политика и инструментите ѝ в качеството на механизъм, способен да съдейства за регионалното сближаване, за развитие на националните икономики и за преодоляване на различията между регионите.
- Изготвяне на анализ на политическите аспекти на регионалната политика на ЕС за периодите 2007 – 2013 г. и 2014 – 2020 г.
- Сравнителен анализ на политическите аспекти на регионалната политика на ЕС за периода 2007 – 2013 г. и 2014 – 2020 г.

- Определяне на тенденции в развитието на регионалната политика на ЕС в настоящия етап на динамични политически промени.
- Изготвяне на препоръки относно изпълнението на политическите изисквания към България, свързани с изпълнение целите на регионалната политика на ЕС.

Посочените изследователски задачи са в съответствие и осигуряват постигането на основната цел на дисертацията.

В методологически план изследването е комплексно и интердисциплинарно. Съчетава в себе си политологически, икономически, статистически и управленски подходи. Извършени са количествени анализи чрез обработката на статистически данни за представяне на протичащите процеси. Успешно се прилага сравнителен анализ както в диахронен, така и в синхронен план. Използвани са и са уместно обработени документи и множество статистически данни от Евростат, от различни европейски институции и от Националния статистически институт на България.

3.3. Структура, обем и стил на дисертационния текст

Дисертационният текст е с общ обем от 206 страници. Налице са относително балансираните обеми между отделните части и експлицитни логически преходи между тях. Състои се от увод, четири глави, заключение и списък на използваната литература. Дисертационният текст е написан на ясен и разбираем стил.

3.4. Използвана научна литература

Библиография на ползваната литература е от 110 литературни източника, от които на кирилица – 50, на латиница – 55 и 5 интернет-източника. Цитирани са публикации на англоезични, български и руски автори.

4. Научни и научно-приложни резултати

Първата глава на дисертацията е озаглавена „Проследяване на регионалната политика на ЕС и промените в нея за програмните периоди, които са обект на изследването. Основни понятия.“(с.6-59). В началния параграф авторът определя понятия като „политика“, „регион“, „регионално развитие“, „регионална политика“, „субекти на регионална политика“, „регионални интереси“ и т.н. Като прави преглед на дефинициите на редица автори, П. Червенков определя региона като „обозначаване

на териториални единици и съответстващи органи на управление и самоуправление на т.н. междинно, мезо- или трето ниво“ (с.13). На базата на формален и функционален подход той прави своеобразна типологизация на регионите (с.14-16). Въвеждайки понятието „регионално развитие“, Червенков очертава четири вектора на това развитие: промени във факторите на производството; промени в начините за използване на наличните ресурси; изменения в структурата и функциите на обществените институти и промени във възгледите и ценностите на населението (с.17). Като обобщава мненията на различни автори, дисертантът стига до извода, че „държавната регионална политика – това е политиката на държавата по политическо, правово, социално и икономическо развитие на страните в пространствен (регионален) аспект, което отразява както взаимоотношенията между държавата и регионите, така и взаимоотношенията между регионите“ (с.20). Сред въведените понятия е и понятието „управлението на регионалната политика“, което се третира като понятие за означаване ролята на държавните органи за такава „намеса в икономиката, с цел смекчаване остротата на регионалните контрасти и социалните противоречия“.

Вторият параграф на тази глава е озаглавен „Същност, Цели, Етапи, Финансови инструменти. Основни понятия на РП. Основни правила на РП.“ Тук се отделя значително внимание на силните различия между отделните региони в рамките на ЕС. Авторът ползва класификацията на Харолд Балдершейм и Кристер Сталберг, в която регионите са разграничени на четири групи в зависимост от нивото на развитие и степента на икономическа активност. Съответно са посочени ангажиментите на различните национални, регионални и европейски нива на управление с оглед развитието и редуциране на различията между различните групи на регионите.

В първа глава са представени по много добър начин етапите в развитието на регионалната политика на ЕС, както и техните особености. Обърнато е внимание на появата на нови административни и финансови инструменти за осъществяването на регионалната политика като ключова политика за постигане целите на европейската интеграция.

Във **втората глава** „Политически аспекти на регионалната политика на ЕС за периода 2007 – 2013 г“ (с. 59-118) са представени: еволюцията на целите на този програмен

период в сравнение с предходния период; структурата на ресурсите и условията за допустимост в тяхното усвояване от различните европейски региони; иновативните финансови инструменти, въведени в този период; нормативната архитектура; политическият дебат за развитието на регионалната политика; промените в подхода при определяне на целите, обхвата и ресурсното осигуряване. Разгледани са също така ефектите и резултатите от прилагането на инструментите на регионалната политика, в това число е представена подробна информация за финансовите резултати от прилагането на съответните седем български оперативни програми.

В **третата глава** на дисертацията „Политически аспекти на регионалната политика на ЕС за периода 2014 – 2020 г.“ (с.119-161) са разгледани новостите в многогодишната финансова рамка на ЕС: създаването на специален фонд за заетост, който да подпомага регионите с безработица над 25%; обвързване на разпределението на структурните фондове с доброто икономическо управление; отдаване приоритет на стратегията "Европа 2020" във всички разходни позиции; по-голяма гъвкавост при използването на фондовете за развитие на селските райони, въвеждане на новия инструмент „Свързана Европа“, който финансира инфраструктура в областта на транспорта, телекомуникациите и енергетиката и т.н.. Отделено е специално внимание на новата нормативна архитектура на регионалната политика през разглеждания период – глобалният регламент, нормиращ всички финансови инструменти, както и трите специфични регламенти, касаещи ЕФРР, ЕСФ и КФ. Разгледани са новосъздадените механизми за повишаване ефективността на финансовите инструменти, използвани за реализация на промените в регионалната политика през периода 2014-2020 г. Друг аспект на анализа са промените в регулаторната рамка за европейските структурни и инвестиционни фондове. Посочени са следните промени: по-голяма гъвкавост по отношение създаване на програми и системи; опростяване на процедури във връзка с големи проекти; основано на резултатите управление; електронно сближаване; навременно плащане към бенефициентите. Като ключова промяна в действащия програмен период е посочено въвеждането на 48 „предварителни условия“ – пакет от правни, политически и институционални изисквания, без които не е възможно получаването на подкрепа от европейските структурни и инвестиционни фондове.

В **четвъртата глава** (с.162-186) се правят сравнения на регионалната политика през

последните два програмни периода. Също така се оценява изпълнението на политическите изисквания към България, свързани с целите на регионалната политика на ЕС. За критерий на сравнението между двата периода са приети основните насоки на функционирането на регионалната политика на ЕС. Основателно се посочва, че в основата на различията стоят два различни стратегически документа – Лисабонската стратегия и стратегията „Европа 2020“. Прави се извод, че „в сравнение с предишния програмен период, териториалното измерение на подкрепата от европейските структурни и инвестиционни фондове е много по-силно изразено“ (с.166). Подробно са разгледани новите характеристики, заложи в Споразумението за партньорство, което заменя Националната стратегическа референтна рамка и Националния стратегически план.

Разглеждайки оценката на изпълнението на политическите изисквания към България, свързани с изпълнение целите на регионалната политика на ЕС, авторът се спира най-напред на т.н. „предварителни условия“ (с.173-175). Той представя оценките на българското правителство и на европейските институции за изпълнението на тези условия. П. Червенков формулира 5 недостатъка при реализацията на регионалната политика у нас (с.177-178). Дисертантът прави много важната констатация, че в България е налице „изключително сериозно изкривяване на ефекта на регионалната политика – вместо сближаване се наблюдава точно обратното – увеличаване на разликите в икономически и социален аспект между регионите за планиране в България“ (с.178).

В **заключението** на дисертацията (с.185-200) се стига до извода, че „като цяло резултатите от политиката на сближаване са положителни, но в редица области е необходимо да се извършат реформи“ (с.195). В тази връзка се анализират проблемните области и се формулират определени съображения, касаещи промените в приоритетите при подготовката на новия програмен период.

Следва да бъдат положително оценени направените в края на дисертацията шест предложения за постигане на по-ефективна политика на сближаване и за максимално въздействие на инвестициите в тази област (с.198-199).

5. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Представеният дисертационен труд показва: че авторът е положил сериозни теоретични усилия в подготовката му; че притежава добри познания за цялостната рамка на европейската регионална политика и нейното приложение в България; че има умения за интердисциплинарни изследвания и за постигането на резултати с приложен характер; че уместно поставя анализът на регионалната политика на ЕС в динамичен политически, институционален, икономически и финансов контекст.

Авторът формулира в автореферата три научни и научно-приложни приноси на дисертационното си изследване (вж. с. 31). Приемам научните приноси за основателни и коректно формулирани. Първо, дисертационният труд е наистина първото в българската политологична литература сравнително изследване на два периода в развитието на регионалната политика на ЕС. Второ, регионалната политика на ЕС е разгледана в нов ракурс – чрез сравнителен диахронен анализ на нейните политически измерения. Трето, на основата на задълбочени познания на европейската и българската нормативна база са изготвени полезни препоръки за изпълнението на политическите изисквания към България, свързани с целите на регионалната политика на ЕС.

6. Критични бележки и препоръки

6.1. Намерението на дисертанта да приключва всяка от главите на дисертацията с обобщение на резултатите от проведените анализ в съответната глава заслужава подкрепа. Но в известна степен това намерение е останало повече заявка, отколкото постигнат резултат.

6.2. В втория параграф на първа глава се анализират ангажиментите на различните национални, регионални и европейски нива на управление с оглед развитието и редуциране на различията между различните групи на регионите. Смятам, че тук би било уместно да се анализира дали и в каква степен се прилага един от основните принципи във функционирането на ЕС – принципът на субсидиарността.

6.3. Ако авторът продължи изследванията си върху регионалната политика на ЕС, политологическият анализ на тази тема би спечелил, ако се изследва очертаващото се напрежение между отделните държави-членки и европейските партийни семейства при обсъждане на перспективите на регионалната политика. Откъде произтичат различията във визиите за бъдещето на регионалната политика, дали тези различия имат

отношение към електоралната динамика или са резултат на различия в оценките на досегашните резултати от регионалната политика, какви биха били последиците за бъдещето на ЕС при евентуална редукция и пре-приоритизиране на финансовите инструменти на регионалната политика? Отговорите на тези въпроси биха уплътнили политологичното ниво в анализа на регионалната политика на ЕС.

7. Заключение

Обобщавайки впечатленията си от представения за защита дисертационен текст, смятам, че дисертацията е на тема, която е актуална и перспективна от научна гледна точка. Дисертационният труд е изпълнен на високо теоретично равнище и съдържа достатъчно доказателства за компетентността на автора по разглежданата тема. Постигнатите резултати свидетелстват, че авторът на дисертацията притежава широки и задълбочени теоретични познания в изследваната област, както и способност за самостоятелни научни изследвания. Всичко това ми дава достатъчно основания да призова членовете на научното жури да присъдят на Пламен Вълканов Червенков образователната и научна степен „доктор” по научна специалност „Политология”.

15 май 2018 г.

Подпис:

Проф. д.н. Лазар Копринаров